

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

Pl. Szczepański 5, 31-011 Kraków

Tel./fax (12) 421-75-79, 421-74-98

E-mail: krakow@uokik.gov.pl

RKR-411-11/12/WJ-7/12

Kraków, dnia 5 grudnia 2012 r.

DECYZJA Nr RKR - 49/2012

Stosownie do treści przepisów art. 33 ust. 6 *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.) oraz § 2 pkt 3 i § 4 ust. 1 *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. Nr 107, poz. 887)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 12 ust. 1 i 2 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, **wobec uprawdopodobnienia w toku postępowania antymonopolowego stosowania przez Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. z siedzibą w Dębicy praktyk ograniczających konkurencję, określonych w art. 9 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 tej ustawy**, polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica, poprzez:

1. Narzucanie odbiorcom usług uciążliwych dla nich i przynoszących Spółce nieuzasadnione korzyści warunków:

- umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
- umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
- umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w odbiorze ścieków spowodowane: a) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń kanalizacyjnych, b) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, c) usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym” (tak: § 4 pkt 1 wzorca tych umów);

2. Narzucaniu odbiorcom usług uciążliwego dla nich i przynoszącego Spółce nieuzasadnione korzyści warunku umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej oraz umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którym: „*W przypadku zaboru wodomierza lub wykazania, że w/w uszkodzenia zawinione zostały przez Odbiorcę, ilość pobranej wody ustala się odpowiednio do ilości, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza*” (tak: § 6 pkt 9 wzorców tych umów)

oraz po zobowiązaniu się Spółki do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia zarzucanego jej naruszenia, polegających na usunięciu wszystkich przywołanych wyżej postanowień z wzorców umów pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” i „*Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*” oraz wprowadzeniu do obrotu prawnego zmienionych w taki sposób wzorców umów, w oparciu o które zawierane będą umowy zarówno ze wszystkimi dotychczasowymi, jak również nowymi odbiorcami usług Spółki;

nakłada się na Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. w Dębicy obowiązek wykonania tego zobowiązania, w terminie do 31 marca 2013 r.

- II. Na podstawie art. 12 ust. 3 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*, **nakłada się na Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. z siedzibą w Dębicy obowiązek złożenia, w terminie do 30 kwietnia 2013 r., informacji o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania**, o którym mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, poprzez przedłożenie:
- informacji dotyczącej liczby umów zawartych z nowymi odbiorcami usług Spółki, w oparciu o każdy ze zmienionych wzorców umów pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” i „*Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*” oraz
 - kopii 6 przykładowych umów zawartych z nowymi odbiorcami usług, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce;
 - informacji dotyczącej liczby dotychczasowych odbiorców usług Spółki, związanych postanowieniami kwestionowanymi w niniejszej decyzji, którym doręczono ww. zmienione wzorce w celu zawarcia w oparciu o nie umów,
 - informacji dotyczącej liczby wskazanych dotychczasowych odbiorców usług Spółki, z którymi podpisano umowy, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce oraz
 - kopii 6 przykładowych umów zawartych ze wskazanymi dotychczasowymi odbiorcami usług Spółki, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce.

UZASADNIENIE

W ramach prowadzonej przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej „organem antymonopolowym”) kontroli przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych zostało wszczęte i przeprowadzone postępowanie wyjaśniające w sprawie ustalenia, czy warunki świadczenia usług wynikające z umów stosowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne działające na terenie właściwości miejscowej Delegatury Urzędu w Krakowie, nie naruszają chronionych prawem interesów odbiorców tych usług, tj. czy są zgodne z przepisami *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r.*

o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm. – zwanej dalej „ustawą antymonopolową”). W toku tego postępowania wezwano m.in. Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. z siedzibą w Dębicy (zwane dalej „Spółką”) do przesłania informacji i dokumentów objętych jego przedmiotem, w tym wzorców umów stosowanych przez Spółkę wobec odbiorców usług.

Analiza dokumentów przedłożonych przez Spółkę wykazała, że przedmiotem jej działalności jest zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków. W ramach prowadzonej w tym zakresie działalności gospodarczej Spółka m.in. zawiera umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, w oparciu o przygotowane przez siebie wzorce umów. W sumie Spółka stosuje trzy takie wzorce umów pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, „Umowa Nr ... o odprowadzanie ścieków” oraz „Umowa Nr ...o zaopatrzenie w wodę”. Ich analiza wykazała, iż mogą one zawierać postanowienia sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa.

Mając powyższe na uwadze, organ antymonopolowy wszczął - postanowieniem Nr RKR - 189/2012 z dnia 1 sierpnia 2012 r. - postępowanie antymonopolowe w sprawie podejrzenia nadużywania przez Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. z siedzibą w Dębicy pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica, polegającego na:

- I. Narzucaniu odbiorcom usług uciążliwych dla nich i przynoszących Spółce nieuzasadnione korzyści warunków:
 1. umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
 2. umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
 3. umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w odbiorze ścieków spowodowane: a) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń kanalizacyjnych, b) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, c) usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym” (tak: § 4 pkt 1 wzorca tych umów)

- co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.
- II. Narzucaniu odbiorcom usług uciążliwego dla nich i przynoszącego Spółce nieuzasadnione korzyści warunku umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej oraz umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którym: „W przypadku zaboru wodomierza lub wykazania, że w/w uszkodzenia zawinione zostały przez Odbiorcę, ilość pobranej wody ustala się odpowiednio do ilości, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza” (tak: § 6 pkt 9 wzorców tych umów)

- co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 *ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów*.

Jednocześnie - postanowieniem Nr RKR - 190/2012 z dnia 1 sierpnia 2012 r. - organ antymonopolowy zaliczył w poczet dowodów w niniejszym postępowaniu dokumenty i informacje uzyskane w trakcie wskazanego wyżej postępowania wyjaśniającego.

Pismem z dnia 1 sierpnia 2012 r. organ antymonopolowy zawiadomił Spółkę o wszczęciu przedmiotowego postępowania antymonopolowego. Tym samym pismem wezwano Spółkę m.in. do przesłania dokumentów i informacji objętych zakresem niniejszego postępowania, ustosunkowania się do jego zarzutów oraz udzielenia wyjaśnień dotyczących przyczyn stosowania umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, umów o zaopatrzenie w wodę oraz umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej oraz ich wzorca, zawierających postanowienie kwestionowane w tym postępowaniu.

Ustosunkowując się do postawionych zarzutów, w piśmie z dnia 16 sierpnia 2012 r. Spółka wyjaśniła, iż stosowane przez nią wzorce umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, które zakwestionowane zostały przez organ antymonopolowy w ramach przedmiotowego postępowania, opracowane zostały na podstawie innych wzorców umów występujących w obrocie prawnym. Jednocześnie w tym samym piśmie Spółka zobowiązała się do dokonania zmiany stosowanych wzorców pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” oraz „*Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, poprzez usunięcie z nich wszystkich kwestionowanych zapisów. Spółka oświadczyła, że zmienione w ten sposób wzorce umów stosowane będą do każdej umowy zawieranej z nowymi odbiorcami usług, a także w stosunku do wszystkich dotychczasowych klientów Spółki. W przypadku tych ostatnich odbiorców usług, z uwagi na ich dużą liczbę, Spółka zobowiązała się do dokonywania sukcesywnej wymiany wszystkich umów, która zakończona zostanie w terminie do końca lipca 2013 r.

W ramach zobowiązania złożonego w powyższym zakresie Spółka przedstawiła również projekty zmienionych wzorców pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” oraz „*Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, z których usunięte zostały wszystkie zapisy zakwestionowane w sentencji niniejszej decyzji.

W kolejnym piśmie z dnia 27 września 2012 r. Spółka podtrzymała wszystkie poprzednio złożone wyjaśnienia i oświadczenia oraz doprecyzowała, iż zobowiązuje się zakończyć proces wymiany umów zawartych z dotychczasowymi odbiorcami usług w terminie do 31 marca 2013 r.

Organ antymonopolowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wodociągi Dębickie Sp. z o.o. z siedzibą w Dębicy realizuje zadania z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica. Spółka prowadzi działalność gospodarczą w tym zakresie w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na podstawie wpisu dokonanego w Rejestrze Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000044893 oraz w oparciu o zezwolenie Zarządu Miasta Dębicy na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowe odprowadzenie ścieków z dnia 30 sierpnia 2002 r.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 i 2 *ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu (...)* – prawa i obowiązki Spółki i odbiorców jej usług określa „*Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków*”, przyjęty uchwałą Nr XXXVI/459/06 Rady Miejskiej w Dębicy z dnia 2 marca 2006 r. Natomiast w myśl przepisu art. 6 ust. 1 *ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu (...)* – Spółka zawiera z odbiorcami świadczonych przez nią usług pisemne umowy, na podstawie których odbywa się dostawa wody lub odbiór ścieków i które dookreślają prawa i obowiązki Spółki i odbiorców jego usług. W tym celu Spółka opracowała i stosuje w obrocie prawnym wzorce umów, w tym m.in. wzorce pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” oraz „*Umowa Nr ...na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”. W trakcie niniejszego postępowania ustalono, iż wzorce te są stosowane w jednakowej postaci w relacjach z konsumentami, przedsiębiorcami, jak również wszelkimi innymi podmiotami. Ustalono również, że Spółka podejmuje wszystkie czynności związane z zawarciem z odbiorcami jego usług umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, w oparciu o poszczególne ich wzorce, które wymienione zostały wyżej.

Na podstawie wyjaśnień Spółki zawartych w jej piśmie z dnia 16 sierpnia 2012 r. ustalono, że przedmiotowe wzorce pod nazwą: „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*”, „*Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę*” oraz „*Umowa Nr ...na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*” stosowane są w zbliżonej postaci od 1993 r. Spółka poinformowała ponadto, że od 14 stycznia 2002 r. - tj. od dnia wejścia w życie *ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858, z późn. zm. – zwanej dalej „*ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu (...)*”) - zawarła w oparciu o te wzorce:

- 3.107 umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej,
- 751 umów o zaopatrzenie w wodę,
- 486 umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej.

Analiza wskazanych wyżej wzorców umów pozwoliła na postawienie Spółce zarzutu stosowania praktyk ograniczających konkurencję polegających na nadużywaniu pozycji dominującej, poprzez narzucanie odbiorcom usług uciążliwych dla nich i przynoszących Spółce nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków. W wyniku dokonanej analizy ustalono bowiem, że wzorce te zawierają następujące zapisy umowne:

1. wzorzec *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej* postanowienia o treści:
 - 1) „*Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych*” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) tego wzorca umowy) oraz
 - 2) „*W przypadku zaboru wodomierza lub wykazania, że w/w uszkodzenia zawinione zostały przez Odbiorcę, ilość pobranej wody ustala się odpowiednio do ilości, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza*” (tak: § 6 pkt 9 tego wzorca umowy);
2. wzorzec *Umowy o zaopatrzenie w wodę* postanowienia o treści:

- 1) „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) tego wzorca umowy) oraz
 - 2) „W przypadku zaboru wodomierza lub wykazania, że w/w uszkodzenia zawinione zostały przez Odbiorcę, ilość pobranej wody ustala się odpowiednio do ilości, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza” (tak: § 6 pkt 9 tego wzorca umowy);
3. wzorzec Umowy na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej postanowienie o treści:
- 1) „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w odbiorze ścieków spowodowane: a) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń kanalizacyjnych, b) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, c) usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym” (tak: § 4 pkt 1 tego wzorca umowy).

Powyższe postanowienia przeniesione zostały i znajdują się aktualnie we wszystkich umowach zawartych przez Spółkę z odbiorcami jej usług.

W toku niniejszego postępowania ustalono, że w swojej działalności Spółka nigdy nie zastosowała żadnego z powołanych wyżej postanowień. Zgodnie z oświadczeniem Spółki, w okresie obowiązywania wzorców pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” oraz „Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”:

- nie były kierowane w stosunku do Spółki roszczenia odszkodowawcze i reklamacje odbiorców usług dotyczące przerw w dostawie wody lub w odbiorze ścieków, spowodowanych brakiem wody na ujęciu, koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych, przerwami w zasilaniu energetycznym tych urządzeń oraz usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym,
- Spółka nie kierowała w stosunku do odbiorców jej usług żądań w zakresie zapłaty za taką ilość wody jaka mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego, w okresie od ostatniego odczytu wodomierza do stwierdzenia nieprawidłowości, w przypadku uszkodzenia lub zaboru wodomierza z winy odbiorcy usług,
- Spółka w sporze z odbiorcami usług nigdy nie powoływała się na postanowienia § 4 pkt 1 oraz § 6 pkt 9 ww. wzorców umów, które regulują opisane wyżej kwestie.

Niezależnie od powyższego, w trakcie niniejszego postępowania pismem z dnia 16 sierpnia 2012 r., Spółka zobowiązała się do dokonania zmiany stosowanych wzorców pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” oraz „Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, poprzez usunięcie z nich wszystkich kwestionowanych zapisów. Spółka oświadczyła, że zmienione w ten sposób wzorce umów wprowadzone zostaną do obrotu prawnego, w wyniku czego stosowane będą do każdej umowy zawieranej z nowymi odbiorcami usług, a także w stosunku do wszystkich dotychczasowych klientów Spółki. W przypadku tych ostatnich odbiorców usług, z uwagi na ich dużą liczbę, Spółka zobowiązała się – pismem z dnia 27 września 2012 r. - do dokonywania sukcesywnej wymiany wszystkich dotychczas zawartych umów, która ostatecznie zakończona zostanie w terminie do 31 marca 2013 r.

W ramach zobowiązania złożonego w powyższym zakresie Spółka przedłożyła również projekty zmienionych - w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa i zastrzeżeniami organu antymonopolowego - wzorców pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” oraz „Umowa Nr ...na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”. Z każdego z nich całkowicie usunięte zostały bowiem wszystkie zapisy zakwestionowane w sentencji niniejszej decyzji, przy czym jednocześnie Spółka nie modyfikowała treści pozostałych postanowień tych wzorców umów.

Mając powyższe ustalenia na uwadze organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Interes publiczny

Zgodnie z przepisem art. 1 ust. 1 *ustawy antymonopolowej*, ma ona zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowanej w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej *ustawie* jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców - naruszając jej przepisy – stanowią chociaż potencjalne zagrożenie interesu publicznego. Ma to miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami *ustawy antymonopolowej* dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska¹.

W świetle zajmowanego przez sądy stanowiska: „*interes publiczny w postępowaniu administracyjnym nie jest podjęciem jednolitym i stałym. W każdej sprawie winien on być ustalony i konkretyzowany co do swych wymagań. Organ administracji – Prezes Urzędu winien być w toku postępowania i przy wydawaniu decyzji rzecznikiem tego interesu, albowiem wynika to z jego zadań w strukturze administracji publicznej – art. 7 k.p.a. Publiczny znaczy dotyczący ogółu, dotyczący ogółu a nie jednostki, czy też określonej grupy. A zatem podstawą do zastosowania przez Prezesa Urzędu przepisów ustawy antymonopolowej winno być uprzednie stwierdzenie, że został naruszony interes publicznoprawny, a nie interes prawny jednostki czy też grupy*”².

Przedstawione wyżej stanowisko znajduje również potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., w którym Sąd dokonał szczegółowej analizy dotychczasowego orzecznictwa w zakresie „interesu publicznego”³.

Wymienione w art. 1 cele *ustawy antymonopolowej* zostały określone jako równorzędne co sprawia, że praktyki ograniczające konkurencję obejmują nie tylko te, które godzą w konkurencję, ale również te, które – podejmowane przez przedsiębiorców posiadających pozycję dominującą – nie godząc wprost w konkurencję, naruszają interesy uczestników rynku. Praktyki ograniczające konkurencję można zatem podzielić na praktyki antykonkurencyjne, wywierające bezpośredni wpływ na stan lub rozwój konkurencji oraz praktyki eksploatacyjne, których istotą jest uzyskanie korzyści kosztem innych podmiotów, w tym nieprowadzących działalności gospodarczej. W przypadku praktyk eksploatacyjnych bezpośrednim celem lub skutkiem działań przedsiębiorców jest naruszenie przede wszystkim innych niż konkurencyjne interesów uczestników rynku, poprzez wykorzystanie przez przedsiębiorców istniejącej nad kontrahentami przewagi.

¹ Por.: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 1991 r. (sygn. akt: XV Amr 8/90) oraz wyroki Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 4 lipca 2001 r. (sygn. akt: XVII Ama 108/00) oraz z dnia 23 lutego 2002 r. (sygn. akt: XVII Ama 133/2001).

² Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 czerwca 2001 r. (sygn. akt: XVII Ama 92/00).

³ Por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r. (sygn. akt: III SK 40/07).

Nie ulega wątpliwości, że Spółka z racji posiadanej siły rynkowej ma możliwość eksploatawania zajmowanej na rynku pozycji kosztem kontrahentów, w tym podejmowania działań będących przedmiotem postawionych w niniejszej decyzji zarzutów. Dla stwierdzenia naruszenia interesu publicznego wystarczające jest samo nadużycie siły rynkowej w relacjach ze słabszymi uczestnikami rynku, albowiem już sam fakt nadużycia posiadanej na rynku pozycji dominującej narusza interes publiczny⁴. Dla oceny kwestii naruszenia interesu publicznoprawnego istotne jest także to, iż praktyki eksploatacyjne urzeczywistniają się poprzez stosunki umowne, które w okolicznościach przedmiotowej sprawy mają charakter powtarzalny i powszechny. O naruszeniu interesu publicznoprawnego w przedmiotowej sprawie świadczy zatem również fakt, iż objęte zarzutem działanie przedsiębiorcy wymierzone jest w szeroki krąg uczestników rynku. Jest ono skierowane do wszystkich rzeczywistych lub potencjalnych odbiorców świadczonych przez Spółkę usług zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków. Negatywne skutki wynikające z zakwestionowanych postanowień umownych mogą zatem godzić w szeroki i bliżej nieokreślony krąg podmiotów, wśród których znaczący udział mają konsumenci, będący najsłabszymi uczestnikami obrotu gospodarczego.

W tym stanie rzeczy uznać należy, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez Spółkę interesu publicznoprawnego, co uzasadnia ocenę jego zachowania na rynku w świetle przepisów *ustawy antymonopolowej*.

Oznaczenie przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt 1 *ustawy antymonopolowej*, pod pojęciem przedsiębiorcy należy rozumieć m.in. przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 2 *ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, z późn. zm.) definiuje działalność gospodarczą, jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej *ustawy* jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna nie będąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Ponadto, zgodnie z art. 14 ust. 1 tej *ustawy*, przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą po uzyskaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Spółka jest spółką prawa handlowego i prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000044893. A zatem - w świetle powyższego - jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 *ustawy antymonopolowej*. Oznacza to, iż przepisy tej *ustawy* odnoszą się do Spółki wprost.

Ustalenie rynku właściwego

Dla rozstrzygnięcia spraw antymonopolowych istotnym zagadnieniem jest określenie rynku właściwego, na którym działa przedsiębiorca podejrzewany o stosowanie praktyk ograniczających konkurencję. Stosownie do treści art. 4 pkt 9 *ustawy antymonopolowej* – rynkiem właściwym jest „rynek towarów, który ze względu na ich przeznaczenie, cenę

⁴ Por.: E. Modzelewska - Wąchał, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wydawnictwo Twigger, Warszawa 2002, s. 15.

oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji”. Jak zatem wynika z przywołanej definicji ustawowej, wyznaczając rynek właściwy określa się go w ujęciu produktowym i geograficznym.

Rynek w znaczeniu produktowym odnosi się do towarów w rozumieniu art. 4 pkt 7 ustawy antymonopolowej, czyli m.in. rzeczy oraz usługi. Natomiast rynek w ujęciu geograficznym odnosi się do obszaru, na jakim te towary są oferowane.

W przedmiotowej sprawie towarem oferowanym kontrahentom Spółki, w oparciu o Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, Umowy o zaopatrzenie w wodę oraz Umowy na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, są usługi zaopatrzenia w wodę lub odprowadzania ścieków. Ponieważ usługi te nie mają substytutów, rynkiem produktowym w niniejszej sprawie jest rynek zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

Spółka jest jedynym przedsiębiorcą oferującym usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica. Z uwagi na technologię dostarczania wody i odbioru ścieków siecią, rynek w aspekcie geograficznym wyznaczony jest przez znajdującą się na terenie Gminy Dębica sieć wodociągowo - kanalizacyjną, poprzez którą dostarczana jest woda i odprowadzane są ścieki. Należy przy tym podkreślić, że odbiorcy ww. usług nie mają alternatywnego wyboru innego dostawcy wody i odbiorcy ścieków.

Pojęcie alternatywnego źródła zaopatrzenia nie obejmuje swoją treścią możliwości zaspokojenia potrzeb dostawy wody i odprowadzania ścieków we własnym zakresie. Aby nowe źródło zaopatrzenia mogło być uznane za alternatywne w stosunku do posiadanego musi ono spełniać wymóg natychmiastowej dostępności bez ponoszenia nakładów inwestycyjnych⁵. Takie alternatywne źródło dostawy wody i odbioru ścieków dla odbiorców tych usług z terenu Gminy Dębica nie istnieje. Tak więc, rynek w ujęciu geograficznym obejmuje teren Gminy Dębica.

Mając powyższe na uwadze należy przyjąć, że rynkiem właściwym w niniejszej sprawie jest lokalny rynek zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica.

Ustalenie pozycji rynkowej strony postępowania na rynku właściwym

Art. 4 pkt 10 ustawy antymonopolowej definiuje pozycję dominującą, jako „*pozycję przedsiębiorcy, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów; domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%*”.

O pozycji rynkowej Spółki w niniejszej sprawie przesądza sieć wodociągowo - kanalizacyjna, której jest ona właścicielem i zarządcą. Wyłączność dysponowania tą siecią na terenie Gminy Dębica sprawia, iż Spółka nie spotyka się na tym obszarze z żadną konkurencją. Skutkiem tej pozycji jest posiadanie przez Spółkę siły ekonomicznej

⁵ Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 31 maja 2000 r. (sygn. akt: XVII Ama 44/00).

przy użyciu której może zapobiegać nie tylko efektywnej konkurencji, ale i działać w dużym stopniu niezależnie od swoich kontrahentów, a w szczególności eksploatować swoją pozycję rynkową ich kosztem.

Wobec powyższego spełniona została pierwsza przesłanka art. 9 ust. 1 i ust. 2 *ustawy antymonopolowej*, tj. posiadanie przez Spółkę pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Dębica.

Narzucanie warunków umów

Zakazowi określonego w art. 9 ust. 1 i 2 *ustawy antymonopolowej* podlega nie samo posiadanie pozycji dominującej na rynku właściwym, ale jej nadużywanie. Istota zarzutu rozpatrywanego w niniejszej decyzji sprowadza się do oceny umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków oraz oceny zachowania Spółki z punktu widzenia narzucenia odbiorcom usług uciążliwych, przynoszących jej nieuzasadnione korzyści warunków tych umów. Przedmiotem oceny w niniejszej sprawie jest zatem nie tylko treść zawieranych przez Spółkę umów, ale i okoliczności związane z ich zawieraniem.

Dla uprawdopodobnienia, że przedsiębiorca stosuje praktykę określoną w przepisie art. 9 ust. 2 pkt 6 *ustawy antymonopolowej* konieczne jest wykazanie, iż zakwestionowane warunki umów zostały przez niego narzucone odbiorcom usług. Do narzucania warunków umów dochodzi wówczas, gdy przedsiębiorca wykorzystując swoją przewagę ekonomiczną w warunkach niedostatecznej konkurencji lub jej braku na rynku, ogranicza swobodę kształtowania treści umów ze strony kontrahentów działających pod przymusem. Dzięki posiadanej sile rynkowej dominant może bowiem nie liczyć się z wolą innych uczestników rynku, którzy zmuszeni są zaakceptować ustalone przez niego warunki umowne, nawet jeśli nie gwarantują one ekwiwalentności świadczeń. Tym samym narzuca on kontrahentom takie warunki umów, które nie miałyby racji bytu w przypadku, gdyby na rynku istniała konkurencja i możliwość wyboru jednej z ofert konkurujących ze sobą przedsiębiorców.

Spółka jako dostawca usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zajmuje na rynku właściwym pozycję monopolisty naturalnego, a zatem prowadzi działalność gospodarczą w warunkach, w których dysponuje w relacjach ze swoimi odbiorcami potencjałem i przewagą kontraktową, które pozwalają jej na dyktowanie warunków w stosunkach umownych. Sprzyja temu również fakt, iż przy zawieraniu *Umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, *Umów o zaopatrzenie w wodę* oraz *Umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, przedsiębiorca ten posługuje się jednostronnie opracowanymi wzorcami umów, które przedstawiane są do podpisu odbiorcom jego usług. Treść umów jest zatem arbitralnie ustalana przez dostawcę usług, a odbiorca otrzymuje do podpisu gotową umowę. Swoboda odbiorcy usług wodociągowo – kanalizacyjnych w zakresie kształtowania warunków umownych jest więc ograniczona do minimum, a zawarcie umowy następuje poprzez przystąpienie do przedstawionych mu warunków, które ustala dostawca usług. Potwierdza to adhezyjną naturę tych umów, a jednocześnie decyduje o istocie narzucania warunków umownych w przedmiotowej sprawie. Okoliczność, iż warunki umów nie są z kontrahentami indywidualnie uzgadniane w toku negocjacji lub porozumienia świadczy bowiem o ich narzucaniu⁶.

⁶ Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 18 stycznia 2007 r. (sygn. akt: XVII Ama 101/05).

W niniejszej sprawie mamy więc do czynienia z narzucaniem kontrahentom warunków umów, które wiąże się z posiadaną przez przedsiębiorcę siłą rynkową oraz adhezyjnym charakterem umów tj. takich umów, które są zawierane przez przystąpienie do nich i w przypadku których nie przewiduje się możliwości indywidualnego negocjowania treści ich postanowień. W orzecznictwie antymonopolowym ugruntowany jest pogląd, że wystarczającą przesłanką do uznania, że przedsiębiorca narzuca umowę jest oferowanie jej w stosunkach danego rodzaju⁷. Uznaje się przy tym, że w takiej sytuacji nawet okoliczność, iż niewielka liczba umów zawarta została po przeprowadzeniu indywidualnych uzgodnień nie może zmieniać oceny o uprawdopodobnieniu narzucania warunków umów zawieranych powszechnie przez dominanta z odbiorcami świadczonych przez niego usług⁸.

Uciążliwość warunków umów oraz nieuzasadnione korzyści dla przedsiębiorcy

Kolejną przesłanką niezbędną do uprawdopodobnienia naruszenia przez Spółkę art. 9 ust. 1 i ust. 2 pkt 6 *ustawy antymonopolowej*, jest wykazanie, że zakwestionowane warunki umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków mogą mieć uciążliwy charakter. Za uciążliwy uznaje się każdy warunek oznaczający dla jednej ze stron ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Definicja ta odwołuje się do kryteriów obiektywnych – typowych relacji umownych występujących na rynku. Dokonując analizy uciążliwości warunków umownych należy rozważyć, czy w hipotetycznej sytuacji istnienia konkurencji na danym rynku właściwym, a więc istnienia rzeczywistej swobody zawierania umów i kształtowania ich treści, dominant byłby w stanie określone postanowienia umowne wyneogocjować.

Z kolei osiągnięte przez przedsiębiorcę stosującego praktykę ograniczającą konkurencję nieuzasadnione korzyści są odpowiednikiem uciążliwych warunków umów w warunkach ekwiwalentności wzajemnych świadczeń stron umowy i oznaczają sytuację korzystniejszą od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Nieuzasadnione korzyści powinny pozostawać w logicznym związku przyczynowym z narzuconymi kontrahentowi uciążliwymi warunkami umowy. Nieuzasadnione korzyści mogą pojawić się po stronie przedsiębiorcy narzucającego uciążliwe warunki umów już w chwili zawarcia umowy lub też w okresie późniejszym, gdy zaistnieją okoliczności przewidziane w umowie pozwalające na wykorzystanie uciążliwego zapisu. Należy przy tym podkreślić, że dla bytu przedmiotowej praktyki nie jest konieczne wystąpienie negatywnego skutku w postaci eksploatacji pozycji rynkowej w warunkach ograniczonej konkurencji. Wystarczy, że zaistniało zagrożenie wystąpienia takiego skutku. Praktyką ograniczającą konkurencję jest już bowiem sama próba osiągnięcia przez przedsiębiorcę zajmującego pozycję dominującą na rynku określonego skutku. Stanowisko takie znajduje odzwierciedlenie również w orzecznictwie antymonopolowym, zgodnie z którym nie jest konieczne udowodnienie faktycznego stosowania przez przedsiębiorcę praktyki monopolistycznej, ani też osiągnięcia z tego tytułu nieuzasadnionych korzyści. Z treści art. 1 ust. 2 *ustawy antymonopolowej* wynika bowiem, że jej reżimowi podlegają nie tylko praktyki ograniczające konkurencję, które wywoływały bądź aktualnie wywołują skutki na terenie kraju, ale również praktyki, które choćby tylko potencjalnie mogą wywoływać takie skutki⁹. Podobne stanowisko wyraził także Sąd Najwyższy, który wskazał, że istota rozpoznawanej

⁷ Por.: wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie: z dnia 28 listopada 2007 r. (sygn. akt: VI ACa 939/07) i z dnia 6 września 2006 r. (sygn. akt: VI ACa 196/06) oraz wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 22 września 2005 r. (sygn. akt: XVII Ama 80/04).

⁸ Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 18 października 2007 r. (sygn. akt: XVII Ama 28/07).

⁹ Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7 lipca 2004 r. (sygn. akt: XVII Ama 65/03).

przez niego sprawy nie sprowadza się do tego, czy przedsiębiorca, któremu postawiono zarzut naruszenia *ustawy antymonopolowej* odnosi korzyści z całości prowadzonej działalności gospodarczej, lecz do tego, czy w zawieranych umowach zastrzega sobie nieuzasadnione korzyści¹⁰. Organ antymonopolowy ma zatem obowiązek oceniać zachowania przedsiębiorcy od strony skutków, jakie zachowania te mogą nawet potencjalnie wywołać na rynku.

Pierwszy z zarzutów postawionych Spółce w niniejszej sprawie dotyczy narzucania odbiorcom usług uciążliwych dla nich i przynoszących Spółce nieuzasadnione korzyści warunków:

- umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
- umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody spowodowane: a) brakiem wody na ujęciu, d) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń zaopatrzenia w wodę, e) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych” (tak: § 4 pkt 1 lit. a), d), e) wzorca tych umów);
- umów na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej, zgodnie z którymi: „Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w odbiorze ścieków spowodowane: a) koniecznością przeprowadzenia niezbędnych napraw urządzeń kanalizacyjnych, b) przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, c) usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym” (tak: § 4 pkt 1 wzorca tych umów).

Oceniając uciążliwość dla odbiorców kwestionowanych warunków umów, które pozwalają dostawcy usług uwolnić się od odpowiedzialności odszkodowawczej za przerwy w dostawie wody i odbiorze ścieków w ww. sytuacjach, zauważyć należy, iż do umów na podstawie których odbywa się zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków zastosowanie znajdują nie tylko przepisy *ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu (...)*, ale także przepisy *Kodeksu cywilnego*. A zatem punktem wyjścia do dalszych rozważań w niniejszej sprawie powinny być przepisy zawarte w art. 471 i następnych *Kodeksu cywilnego*. Przepisy te regulują bowiem odpowiedzialność odszkodowawczą za szkody spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania. Stosowanie do nich, dłużnik zobowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania chyba, że jest ona następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Zgodnie z reżimem odpowiedzialności kontraktowej, przedsiębiorstwo wodociągowe – kanalizacyjne jest zatem obowiązane naprawić szkodę wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania ciążącego na nim zobowiązania, a więc m.in. powstałą na skutek przerw w świadczeniu usług, jeżeli jest to następstwem okoliczności, za które dostawca tych usług odpowiada. Zakres takich okoliczności obejmuje działania i zaniechania przedsiębiorstwa noszące znamiona winy (i to zarówno zachowania lub ich brak będące skutkiem winy umyślnej, jak również skutkiem niezachowania należytej staranności).

¹⁰ Por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 1997 r. (sygn. akt: I CKN 114/97).

Zakres przypadków, w których przedsiębiorstwo może w treści zawieranych umów uchylić się od odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania określa przywołany już wyżej art. 471 *Kodeksu cywilnego*.

Z przedstawioną powyżej argumentacją dotyczącą ogólnych zasad odpowiedzialności kontraktowej ujętych w *Kodeksie cywilnym* korespondują unormowania art. 6 ust. 3 pkt 6 *ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu (...)*, w myśl których umowa powinna zawierać w szczególności postanowienia dotyczące odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy. Jednocześnie zauważyć należy w tym miejscu, że przepis ten nie daje przedsiębiorstwu wodociągowo – kanalizacyjnemu żadnych podstaw wyłączenia odpowiedzialności, w tym również jej wyłączenia w taki sposób, jak uczyniła to Spółka w postanowieniach § 4 pkt 1 lit. a), d), e) *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, § 4 pkt 1 lit. a), d), e) *Umowy o zaopatrzenie w wodę* oraz § 4 pkt 1 *Umowy na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*. Analizowany przepis wskazuje bowiem jedynie na obowiązek doprecyzowania zasad odpowiedzialności przedsiębiorstwa.

Tymczasem brzmienie kwestionowanych przez organ antymonopolowy postanowień § 4 pkt 1 ww. umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, stwarza Spółce możliwość uniknięcia odpowiedzialności odszkodowawczej względem odbiorców jej usług w każdym przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, bez względu na przyczyny zakłóceń wskazanych w hipotezie tych postanowień. Tak więc niezależnie od tego, czy wymienione w zakwestionowanych postanowieniach okoliczności będą zawinione przez Spółkę, czy też będą następstwem przyczyn, za które Spółka nie będzie ponosiła odpowiedzialności, może ona zwolnić się z odpowiedzialności odszkodowawczej wobec odbiorców usług z tytułu szkód spowodowanych przerwami w dostawie wody i odbiorze ścieków. Takie rozwiązanie kwestii odpowiedzialności Spółki za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy jest korzystniejsze od ogólnych zasad odpowiedzialności kontraktowej ujętych w art. 471 i następnych *Kodeksu cywilnego*.

Z tego punktu widzenia, zakwestionowane przez organ antymonopolowy w punkcie I.1. sentencji niniejszej decyzji, postanowienia § 4 pkt 1 lit. a), d), e) *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, § 4 pkt 1 lit. a), d), e) *Umowy o zaopatrzenie w wodę* oraz § 4 pkt 1 *Umowy na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej* są więc uciążliwe dla usługobiorców, gdyż wyłączają lub utrudniają możliwość dochodzenia od Spółki roszczeń odszkodowawczych także w takich sytuacjach, gdy szkoda nastąpiła na skutek okoliczności, za które Spółka ponosi odpowiedzialność. Na ich podstawie Spółka może zwolnić się z odpowiedzialności odszkodowawczej również w przypadku, gdy przerwy w dostawie wody i odbiorze ścieków, spowodowane brakiem wody na ujęciu, koniecznością napraw urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych albo przerwami w zasilaniu energetycznym tych urządzeń, czy też usuwaniem awarii na sieci lub przyłączy kanalizacyjnym, wynikają np. z nieodpowiedniej konserwacji lub eksploatacji urządzeń wodociągowo - kanalizacyjnych przez Spółkę, błędu jej pracowników, a nawet odcięcia zasilania w następstwie zaległości płatniczych z tytułu dostaw energii elektrycznej. Sytuację, w których całe ryzyko nie zrealizowania lub niewłaściwego wykonania umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, w następstwie działania lub zaniechania Spółki, albo nagłego zdarzenia zawinionego przez Spółkę obciąża odbiorców usług, należy uznać za niedopuszczalną. Natomiast fakt stworzenia sobie przez Spółkę podstaw prawnych (umownych) do uniknięcia odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy i wypłaty odbiorcom ewentualnego odszkodowania z tego tytułu, decyduje o możliwości osiągnięcia przez Spółkę związanych z tym nieuzasadnionych korzyści.

Drugi z zarzutów postawionych Spółce w niniejszej sprawie dotyczy narzucania odbiorcom usług uciążliwego dla nich i przynoszącego Spółce nieuzasadnione korzyści warunku umów o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej oraz umów o zaopatrzenie w wodę, zgodnie z którym: „*W przypadku zaboru wodomierza lub wykazania, że w/w uszkodzenia zawinione zostały przez Odbiorcę, ilość pobranej wody ustala się odpowiednio do ilości, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza*” (tak: § 6 pkt 9 wzorców tych umów). Zwrócić należy uwagę, że przywołane postanowienie odsyła w swojej treści do § 6 pkt 8 zd. 1 tych wzorców umów. Zgodnie z brzmieniem postanowienia § 6 pkt 8 zd. 1: „*Odbiorca (Użytkownik) z jednoczesnym powiadomieniem zarządcy lub Właściciela zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia Przedsiębiorstwa o stwierdzeniu zerwania płomby wodomierza, jego osłon, uszkodzenia wodomierza, jego przemieszczenia lub zaborze*”.

Analizując zacytowane wyżej postanowienia podkreślić należy, że zarówno *ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu (...)*, jak i rozporządzenia wykonawcze do tej *ustawy* nie regulują sposobu rozliczeń w przypadku zawinionego przez odbiorcę usług zaboru bądź uszkodzenia wodomierza oraz niepowiadomienia o zaistnieniu takich zdarzeń. Jednocześnie *ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu (...)* przewiduje określone sankcje względem odbiorców, którzy swoimi działaniami wypełniają przesłanki zawarte w treści kwestionowanych zapisów § 6 pkt 9 i § 6 pkt 8 zd. 1 *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej* oraz *Umowy o zaopatrzenie w wodę*. Stosownie bowiem do treści art. 8 ust. 1 pkt 4 tej *ustawy*, w razie stwierdzenia nielegalnego poboru wody, tj. między innymi przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach, przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne ma prawo odciąć dostawę wody. Z kolei przepis art. 28 ust. 2 pkt 1 tej *ustawy* stanowi, że ten, kto uszkadza wodomierz główny, zrywa lub uszkadza płomby umieszczone na wodomierzach, urządzeniach pomiarowych lub zaworze odcinającym, a także wpływa na zmianę, zatrzymanie lub utratę właściwości lub funkcji metrologicznych wodomierza głównego lub urządzenia pomiarowego, podlega karze grzywny w wysokości do 5.000 zł.

W ocenie organu antymonopolowego, istotą uciążliwości kwestionowanego zapisu § 6 pkt 9 *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej* oraz *Umowy o zaopatrzenie w wodę* jest możliwość pobierania przez Spółkę rażąco wygórowanej zryczałtowanej należności za dostarczoną wodę, która nie uwzględnia realiów rynkowych oraz rzeczywistej wysokości szkody, jaka mogłaby wystąpić na skutek naruszenia przez odbiorcę warunków umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków. Zważyć należy bowiem, że uregulowanie przez Spółkę w taki arbitralny sposób zasad ustalania ilości wody będącej podstawą rozliczenia w przypadku zaboru bądź uszkodzenia wodomierza, albo niepowiadomienia o zaistnieniu takich zdarzeń może doprowadzić do sytuacji, w których odbiorca obciążony będzie kosztami zużycia wody o wiele większymi niż występujące w rzeczywistości. W jednym ze swoich wyroków Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, iż „*zapis umowny, który jednoznacznie wiąże należność za dostarczoną wodę w przypadku uszkodzenia urządzeń pomiarowych jedynie z techniczną przepustowością sieci, z całkowitym pominięciem choćby przybliżonej wielkości zużycia przez odbiorcę wody, musi zostać uznany za próbę nadmiernego obciążenia kontrahenta świadczeniem finansowym na rzecz Spółki, stanowiącym ekwiwalent jej nieuprawnionych korzyści*”¹¹. W wyroku tym Sąd wyraził również pogląd, iż sposób ustalania należności za wodę w przypadkach uszkodzenia lub zaboru wodomierza przez odbiorcę nie powinien odbiegać od przewidzianych w tym zakresie regulacji prawnych,

¹¹ Por.: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 listopada 2008 r. (sygn. akt: VI ACa 525/08).

stanowiących wskazówki dla prawidłowego obliczania należności za wodę. W tej materii wskazać należy na uregulowania *rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków* (Dz. U. Nr 127, poz. 886), zwłaszcza zaś przepis § 18 ust. 1 tego *rozporządzenia*. Stosownie bowiem do jego treści, podstawą do naliczenia należności za pobraną wodę w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w działaniu wodomierza, jest średniomiesięczne zużycie wody w okresie 3 miesięcy poprzedzających stwierdzenie niesprawności - a gdy to nie jest możliwe - na podstawie średniego zużycia wody w analogicznym okresie roku ubiegłego lub iloczynu średniomiesięcznego zużycia wody w roku ubiegłym i liczby miesięcy nieprawidłowego działania wodomierza. Przy czym – jak wyraźnie podkreślił Sąd – bez znaczenia pozostaje przyczyna niesprawności wodomierza.

Natomiast dopuszczenie, na podstawie analizowanego postanowienia § 6 pkt 9 *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej* i *Umowy o zaopatrzenie w wodę*, możliwości przyjęcia przez Spółkę, że w przypadku zaboru bądź uszkodzenia wodomierza, albo niepowiadomienia o zaistnieniu takich zdarzeń każdorazowo następuje nieprzerwany, całodobowy pobór wody, prowadzić może do uzyskiwania przez Spółkę nieuzasadnionych korzyści. W orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że analogiczne do zakwestionowanego w niniejszej decyzji sposoby rozliczeń pozwalają w istocie na pobieranie przez przedsiębiorstwo wodociągowe rażąco wygórowanego zryczałtowanego odszkodowania (kary umownej)¹².

Przypomnieć należy w tym miejscu również stanowisko wyrażone przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zgodnie z którym dla bytu praktyki stanowiącej przejaw nadużycia pozycji dominującej nie jest konieczne ziszczenie się negatywnego skutku w postaci eksploatacji pozycji rynkowej w warunkach ograniczonej konkurencji. Wystarczy, że zachodzi zagrożenie wystąpienia takiego skutku, nie jest natomiast koniecznym udowodnienie faktycznego stosowania przez przedsiębiorcę praktyki monopolistycznej, ani też osiągnięcia z tego tytułu nieuzasadnionych korzyści¹³.

Uwzględniając zatem całość przedstawionych powyżej ustaleń, argumentacji i wniosków organ antymonopolowy uznał za uprawdopodobnione, iż kwestionowane postanowienia § 4 pkt 1 lit. a), d), e) i § 6 pkt 9 *Umowy o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, § 4 pkt 1 lit. a), d), e) i § 6 pkt 9 *Umowy o zaopatrzenie w wodę* oraz § 4 pkt 1 *Umowy na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej*, stosowanych przez Spółkę mogą być uciążliwe dla odbiorców jej usług, a co za tym idzie mogą one przynosić Spółce nieuzasadnione korzyści.

Zastosowanie art. 12 ustawy antymonopolowej

Stosownie do treści art. 12 ust. 1 *ustawy antymonopolowej*, po uprawdopodobnieniu w toku postępowania antymonopolowego – m. in. na podstawie okoliczności sprawy - że został naruszony zakaz określony m.in. w art. 9 tej *ustawy*, a także po przyjęciu zobowiązania przedsiębiorcy do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tego naruszenia, organ antymonopolowy może, w drodze decyzji, nałożyć na przedsiębiorcę obowiązek wykonania tego zobowiązania. W ocenie organu antymonopolowego, w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy wszystkie przesłanki zawarte w przepisie art. 12 ust. 1 *ustawy antymonopolowej* zostały spełnione.

¹² Por.: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 listopada 2007 r. (sygn. akt: VI ACa 939/07).

¹³ Por.: wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7 lipca 2004 r. (sygn. akt: XVII Ama 65/03).

Analiza przedłożonych przez Spółkę w trakcie niniejszego postępowania dokumentów i wyjaśnień wykazała, że Spółka zobowiązała się do zaniechania stosowania kwestionowanych przez organ antymonopolowy postanowień umownych, poprzez dokonanie zmiany wzorców pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” oraz „Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, polegającej na całkowitym usunięciu z nich wszystkich kwestionowanych zapisów. Spółka oświadczyła, że zmienione w ten sposób wzorce umów wprowadzone zostaną do obrotu prawnego, w wyniku czego stosowane będą do każdej umowy zawieranej z nowymi odbiorcami usług, a także w stosunku do wszystkich dotychczasowych klientów Spółki. W przypadku tych ostatnich odbiorców usług, z uwagi na ich dużą liczbę, Spółka zobowiązała się do dokonywania sukcesywnej wymiany wszystkich dotychczas zawartych umów, która ostatecznie zakończona zostanie w terminie do 31 marca 2013 r. Jako dowody potwierdzające zamiar wykonywania zobowiązań w powyższym zakresie, Spółka przedłożyła również projekty zmienionych - w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa i zastrzeżeniami organu antymonopolowego - wzorców pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” oraz „Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”. Z każdego z nich całkowicie usunięte zostały bowiem wszystkie zapisy zakwestionowane w sentencji niniejszej decyzji, przy czym jednocześnie Spółka nie modyfikowała treści pozostałych postanowień tych wzorców umów.

W ocenie organu antymonopolowego, działania objęte złożonym przez Spółkę zobowiązaniem pozwolą na zapobieżenie naruszeniom art. 9 *ustawy antymonopolowej* w odniesieniu do postawionych w niniejszej decyzji zarzutów. Realizacja działań, do których Spółka zobowiązała się w trakcie postępowania antymonopolowego doprowadzi bowiem do pełnego wyeliminowania z obrotu prawnego zarzucanych Spółce uchybień dotyczących treści umów o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków.

Wobec powyższego organ antymonopolowy postanowił skorzystać z rozwiązania przewidzianego przepisem art. 12 ust. 1 *ustawy antymonopolowej* i nałożyć na Spółkę obowiązek wykonania przyjętych przez nią w toku niniejszego postępowania zobowiązań.

Termin wykonania przedmiotowych zobowiązań – określony zgodnie z przepisem art. 12 ust. 2 *ustawy antymonopolowej* - ustalony został z uwzględnieniem propozycji Spółki dotyczącej czasu potrzebnego na wykonanie zadeklarowanych działań. W tym stanie rzeczy organ antymonopolowy określił, iż wykonanie opisanych wyżej zobowiązań nastąpi w terminie do 31 marca 2013 r.

Mając na uwadze wszystkie wskazane wyżej uwarunkowania faktyczne i prawne niniejszej sprawy, orzeczono jak w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Stosownie do treści przepisu art. 12 ust. 3 *ustawy antymonopolowej*, w decyzji wydanej na podstawie art. 12 ust. 1 tej *ustawy* organ antymonopolowy nakłada na przedsiębiorcę obowiązek składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.

W związku z powyższym nałożono na Spółkę obowiązek złożenia, w terminie do 30 kwietnia 2013 r., informacji dotyczącej realizacji przyjętego zobowiązania, o którym mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, poprzez przedłożenie:

- informacji dotyczącej liczby umów zawartych z nowymi odbiorcami usług Spółki, w oparciu o każdy ze zmienionych wzorców umów pod nazwą: „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę i przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej”, „Umowa Nr ... o zaopatrzenie w wodę” i „Umowa Nr ... na przyjęcie ścieków do kanalizacji miejskiej” oraz

- kopii 6 przykładowych umów zawartych z nowymi odbiorcami usług, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce;
- informacji dotyczącej liczby dotychczasowych odbiorców usług Spółki, związanych postanowieniami kwestionowanymi w niniejszej decyzji, którym doręczono ww. zmienione wzorce w celu zawarcia w oparciu o nie umów,
- informacji dotyczącej liczby wskazanych dotychczasowych odbiorców usług Spółki, z którymi podpisano umowy, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce oraz
- kopii 6 przykładowych umów zawartych ze wskazanymi dotychczasowymi odbiorcami usług Spółki, w oparciu o ww. zmienione ich wzorce.

W ocenie organu antymonopolowego powyższe informacje są konieczne, a zarazem wystarczające do oceny, czy Spółka wykonała nałożone niniejszą decyzją obowiązki.

Wobec powyższego, orzeczono jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 *ustawy o ochronie (...)* w związku z art. 479²⁸ § 2 *Kodeksu postępowania cywilnego* - od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Krakowie.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Dyrektor Delegatury w Krakowie
Leszek Piekarz

Otrzymują:

1. Wodociągi Dębickie Sp. z o.o., ul. Kosynierów Raclawickich 35, 39 – 200 Dębica,
2. RKR a/a.